

Taal telt!

1. Inleiding en situering

Het belang van een vlotte taalbeheersing in deze moderne en dikwijls complexe maatschappij valt helemaal niet te onderschatten. Het stelt in staat om op een effectieve en efficiënte manier te communiceren: met klachten omgaan, een webshop creëren, een klantenservice contacteren, onderhandelen, solliciteren, enz. Het is o zo belangrijk dat jongeren weten wanneer ze bepaalde taalregisters kunnen gebruiken of beter achterwege kunnen laten. Ook de invloed van televisieprogramma's, sociale media en online gaming op het taalgebruik van jongeren kan je niet miskennen. Daarnaast spelen vreemde talen in deze multiculturele samenleving een alsmear prominentere rol.

Bovenal hebben jongeren taal nodig om inzicht te krijgen in communicatieve situaties en om hun eigen ideeën op een juiste manier over te brengen. De vier vaardigheden – 'spreken', 'schrijven', 'luisteren' en 'lezen' – spelen daarbij een cruciale rol. Taalvaardigheid en taalbeschouwing zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Ten slotte hangt ook literatuur nauw samen met taalbeschouwing. Ze promoot inzicht in de eigen taal en cultuur en in die van anderen. Het leerplan Nederlands van het Katholiek Onderwijs Vlaanderen verwoordt het als volgt:

“Leerlingen van verschillende sociaal-culturele achtergrond zitten samen in de klas. In de derde graad wordt het effect daarvan door de uitsplitsing in verschillende studierichtingen wel sterk gemilderd. Daar staat dan weer tegenover dat de aanwezigheid van allochtonen de verscheidenheid doet toenemen. Hoe dan ook, het onderwijs Nederlands kan aan dergelijke sociaal-culturele verschillen niet voorbij. Leraren zullen een inspanning leveren om hoogte te krijgen van de milieus waaruit hun leerlingen komen. Ze zorgen er ook voor dat alle leerlingen toegang krijgen tot een voor hun leeftijd aangewezen Nederlandse cultuursfeer.

Zo breng je hen in contact met Nederlandstalige literatuur, met Vlaamse en Noord-Nederlandse boeken, films, tv-series, websites...” (VVKSO s.d.).

2. De activerende aanpak taalbeschouwing van het leerplan Nederlands in de derde graad

Het leerplan Nederlands, waarin de vakgebonden eindtermen voor de derde graad van het secundair onderwijs verwerkt zijn, wil jongeren bewust laten stilstaan bij taal. Op het vlak van taalbeschouwing zijn er duidelijke verschillen tussen algemeen, kunst- en technisch secundair onderwijs. Als leraar Nederlands heb je een doorslaggevende rol om jongeren op hun niveau warm te maken voor taal en om hun taalcompetenties zo veel mogelijk te benutten.

Taalonderwijs moet in de eerste plaats functioneel zijn. Het is een ‘middel’ om de onderstaande doelen na te streven:

- ondersteunen bij de ontwikkeling van taalvaardigheid Nederlands;
- hulp bieden bij het aanleren van vreemde talen;
- via inzicht in het taalsysteem hulp bieden bij spelling;
- bijbrengen van juiste denk- en redeneerwijzen, bijdragen tot de culturele en interculturele vorming;
- respect leren tonen en hebben voor de eigen en andermans cultuur (VVKSO s.d.).

Bovendien moet taalonderwijs vertrekken vanuit concreet, actueel en betekenisvol materiaal. Krantenkoppen, reclamespots op radio en televisie, verhitte discussies op sociale media, televisieprogramma’s en zelfs een wandeling door de stad kunnen inspirerend werken. Denk maar aan nieuwsberichten zoals ‘Bankroof mislukt door spelfout’ of ‘Terroristen vrijuit door taalfout’. Daarnaast wordt bijvoorbeeld het taalgebruik tijdens politieke debatten er niet milder op. Politici nemen niet langer een blad voor de mond wanneer zij hun tegenstander aanvallen. Ongetwijfeld heb je ook nieuwe woorden zoals ‘blaasmarathon’ en ‘taalnazi’ de revue zien passeren. Heb jij jouw ‘*elevator pitch*’ al achter de hand? Je wilt toch ook mee zijn met de laatste sollicitatietrends? Kortom, de actualiteit is een onuitputtelijke bron voor taalmateriaal.

Daarnaast gaan leerlingen op een inductieve manier te werk. Niet alleen moeten zij verschillende aspecten en taalverschijnselen in taalgebruik herkennen, ze moeten die ook onderzoeken, benoemen en zo in de juiste context leren plaatsen. Dankzij het inzicht in concreet taalgebruik wordt het abstracte taalsysteem voor hen toegankelijker. Op die manier leren ze reflecteren op hun eigen en op andermans taal en taalgebruik. Dynamische werkvormen zoals *flipping the classroom* en sorteertaken kunnen hen daar bij helpen.

Taalbeschouwing is ten slotte een breed domein. De integratie met andere taalvaardigheden en literatuur is vanzelfsprekend, maar ook tijdens een les taalbeschouwing op zich moeten leerlingen bewuster leren omgaan met taal. Het brengt hen de rijkdom van cultuur en talige diversiteit bij. Bovendien nemen ze de wereld waarin ze leven vanuit een taalkundig oogpunt onder de loep en dat kan hen tot nieuwe inzichten brengen.

De aanpak van het leerplan Nederlands op vlak van taalbeschouwing heeft een belangrijk doel: het taalbeheersingsniveau van de leerlingen aanzienlijk verhogen. Een positieve houding ten aanzien van die vernieuwing heeft slechts effect als ze gedragen wordt door het hele lerarenteam. Taal is immers de zuurstof van het onderwijs. Taal doet leren (Van den Branden 2010).

3. De sessie

In deze sessie werken we een aantal concrete werkvormen uit die leerlingen uit de derde graad van het kunst- en technisch secundair (voortgezet) onderwijs aanzetten om op een actieve manier stil te staan bij taal. *Flipping the classroom*, een sorteertaak organiseren, rangschikken en *odd one out* zijn maar enkele voorbeelden om taalonderwijs dynamischer en efficiënter te maken. Bovendien is de link met de actualiteit nooit ver weg. Televisie- en radio-interviews, krantenartikels en sociale media zijn een onuitputtelijke bron van inspiratie voor de taalleraar. In de huidige communicatiemaatschappij is een vlotte taalbeheersing immers een onmisbare vaardigheid. Taal telt!

Referenties

- Van den Branden, K. (2010). *Handboek taalbeleid basisonderwijs*. Leuven: ACCO, p. 9.
- VVKSO (s.d.). *Leerplan secundair onderwijs, Nederlands, derde graad aso – kso – tso*. Brussel (D/2014/7841/001): VVKSO, pp. 4, 50.

9. Taalbeschouwing

